

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра соціології та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
ЧНУ ім. П. Могили
Котляр Ю. В.

« 31 » 08 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА»

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальність 032 Історія та археологія

Розробник

Броннікова Л.В.

Завідувач кафедри розробника

Броннікова Л.В.

Завідувач кафедри спеціальності

Міронова І.С.

Гарант освітньої програми

Підберезних І.Є.

Декан факультету політичних наук

Хмель А.О.

Т.в.о. директора НН ІПО

Каблуча В.І.

Начальник НМВ

Шкірчак С.І.

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Назва дисципліни	Філософія інформаційного суспільства	
Галузь знань	03 «Гуманітарні науки»	
Спеціальність	032 «Історія та археологія»	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	5 курс	
Навчальний рік	2022-2023	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	9	13, 14
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
	Всього – 90 годин	Всього – 90 годин
– лекції	10	6
– семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові)	20	4
– годин самостійної роботи студентів	60	80
Відсоток аудиторного навантаження	33%	11%
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	залік	

Розділ 2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

XXI ст. спонукає по-новому обмірковувати перспективи, пріоритетні напрямки та тенденції суспільного розвитку. Курс «Філософія інформаційного суспільства» передбачає аналіз найважливіших та неоднозначних характеристик сучасного суспільства; курс належить до циклу світоглядних дисциплін загальноосвітнього характеру та є нормативним на рівні магістерської підготовки студентів вищого навчального закладу.

Мета курсу полягає у розгляді філософських проблем, пов'язаних з інформатизацією суспільного життя, вивченні змісту теорій інформаційного суспільства, а також характеристик сучасного етапу розвитку інформаційного суспільства. Загалом курс «Філософія інформаційного суспільства» можна розглядати як своєрідне осмислення логіки розвитку соціуму.

Курс «Філософія інформаційного суспільства» виконує такі **завдання**:

- ознайомити студентів з основними концепціями інформаційного суспільства;
- сформувати у студентів уявлення про генезис інформаційного суспільства, основні суперечності та проблеми цього процесу;
- надати знання щодо базових понять і термінів, таких як, «технологічний детермінізм», «медіатизація», «цифрова нерівність».

Розроблена програма відповідає освітній програмі та орієнтована на **формування компетентностей**:

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК07	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК02	Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.
	СК10	Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

2. 2. Очікувані результати навчання

В результаті вивчення курсу студенти мають знати:

- основні риси інформаційного суспільства,
- основні теорії інформаційного суспільства,
- сучасний стан та перспективи розвитку глобального інформаційного суспільства,
- сучасні тенденції в інформаційному розвитку людства.

Крім того, студенти мають набути таких навичок як:

- навички аналізу соціокультурних складових розвитку соціуму і особистості;
- здатність застосувати набуті знання в майбутній фаховій діяльності;
- розуміти сутність та значення інформації в розвитку сучасного інформаційного суспільства;
- вміння аналізувати сучасні світові та вітчизняні наукові та культурологічні проблеми.

Відповідно до освітньої програми очікувані **результати навчання** включають вміння:

ПР02	Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.
ПР06	Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

3.1. Денна форма навчання:

№	Теми	Лекції	Практичні (семинарські)	Самостійна робота
1	Інформаційне суспільство: визначення, характеристики, ознаки	2	2	5
2	Основні теорії інформаційного суспільства	2	4	10
3	Культура інформаційного світу	1	2	10
4	Інтернет як глобальне інформаційне середовище	1	2	5
5	Наука в інформаційному суспільстві	1	2	10
6	Вплив інформаційного суспільства на людину	1	2	5
7	Політика, мораль, мистецтво, релігія в інформаційному суспільстві.	1	4	10
8	Перспективи розвитку глобального інформаційного суспільства	1	2	5
Всього за курсом		10	20	60

3.2. Заочна форма навчання:

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
1	Інформаційне суспільство: визначення, характеристики, ознаки	1		10
2	Основні теорії інформаційного суспільства	1	1	10
3	Культура інформаційного світу		1	10
4	Інтернет як глобальне інформаційне середовище	1		10
5	Наука в інформаційному суспільстві		1	10
6	Вплив інформаційного суспільства на людину	1		10
7	Політика, мораль, мистецтво, релігія в інформаційному суспільстві.	1	1	10
8	Перспективи розвитку глобального інформаційного суспільства	1		10
Всього за курсом		6	4	80

Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни

Денна форма

4.1. План лекцій

№	Тема лекції	Ключові питання, які розглядаються
1	Інформаційне суспільство: визначення, характеристики, ознаки	Походження і значення терміну «інформаційне суспільство». Теорії постіндустріального суспільства та їх вплив на сучасні дослідження. Міфологізація інформації та інформаційних технологій у теоретиків інформаційного суспільства. Проблема технологічного детермінізму. Відмінності між різними теоретичними підходами до інформаційного суспільства.
2	Основні теорії інформаційного суспільства	Концепція інформаційного суспільства Мануеля Кастельса: суспільство мереж і простір потоків. Класифікація теорій інформаційного суспільства за Ф. Уебстером.
3	Культурний вимір інформаційного суспільства	Трансформація культури у інформаційному суспільстві. Інформаційно-комп'ютерні технології та їх вплив на усі аспекти соціального буття.
4	Інтернет як глобальне інформаційне середовище	Інтернет як феномен культури. Сучасне життя як сукупність інформаційних потоків та різноманітних комунікативних механізмів. Інтернет як своєрідна інформаційно-комунікаційна площина.
5	Наука в інформаційному суспільстві	Інформатизація і комп'ютеризація. Постнекласична наука і сучасна картина світу. Поняття наукомістких технологій і тенденції їх використання в інформаційному суспільстві.
6	Вплив інформаційного	Психологічні аспекти домінування інформаційних технологій.

	суспільства на людину.	Людська ідентичність в інформаційному суспільстві. Соціальні мережі і безпосереднє саморозкриття. Віртуальна самопрезентація і віртуальна ідентичність. Сучасний неонарцисизм і його симптоми: тотальна байдужість і апатія, новий гедонізм, соціальна атомізація, кінець ідеалів і високих цілей, самоактуалізація і самоздійснення, порожнє «Я» і безкінечний пошук самого себе, нарцисизм у соціальних мережах.
7	Політика, мораль, мистецтво, релігія в інформаційному суспільстві.	Специфіка форм суспільної свідомості в інформаційному суспільстві. Вплив факторів глобалізації на становлення інформаційного суспільства. Проблема врегулювання процесу розповсюдження інформації: політичні та правові аспекти. Роль держави і державної політики в становленні інформаційного суспільства. Проблема дотримання прав людини в інформаційному суспільстві.
8	Перспективи розвитку глобального інформаційного суспільства	Філософські ідеї розвитку інформаційного суспільства на початку XXI ст.

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

№ Семінару	Кількість годин	Тема семінару	Ключові питання, які розглядаються
Семінар 1	2	Сутність та ознаки інформаційного суспільства	1.Методологічні підходи до вивчення інформаційного суспільства. 2.Класичні характеристики інформаційного суспільства. 3.Концепції інформаційного суспільства як розвиток теорії постіндустріалізма.
Семінар 2	4	Основні теорії інформаційного суспільства (за книгою Ф.Уебстера «Теорії інформаційного суспільства»)	1.Теорія Д. Белла. 2.Теорія М.Кастельса 3.Теорія Г.Шиллера. 4.Теорія Ю.Хабермаса 5. Постмодернізм і інформація.
Семінар 3	2	Культура інформаційного світу	Заняття передбачає обговорення книги М.Кастельса «Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура».
Семінар 4	2	Інтернет як глобальне інформаційне середовище	1.Інтернет як синтез усіх попередніх засобів інформації та комунікації. 2.Технологія інтернету. 3.Віртуалізація і мережева реальність: соціальні наслідки.
Семінар 5	2	Наука в інформаційному суспільстві	1.Трансформація засобів і форм наукової комунікації. 2.Особливості сучасної науки. 3.Статус науки в суспільстві знань.
Семінар 6	2	Людина в інформаційному	1. Вплив інформаційних технологій на людину (психоемоційний стан,

		суспільстві	свідомість, світогляд, когнітивні здібності). 2. Неонарцисизм та його наслідки.
Семинар 7	4	Політика, мораль, мистецтво, релігія в інформаційному суспільстві.	1.Вплив електронної культури на всі форми суспільної свідомості. 2.Політика в інформаційному суспільстві. 3.Релігія в інформаційному суспільстві. 4.Мистецтво (можна розглянути окремі види мистецтва) в інформаційному суспільстві.
Семинар 8	2	Самостійна робота	За темами курсу

Заочна форма

4.1.1. План лекцій

№ лекції	Кількість годин	Тема лекції	Ключові питання, які розглядаються
Лекція 1	1	Інформаційне суспільство: визначення, характеристики, ознаки	Походження і значення терміну «інформаційне суспільство». Теорії постіндустріального суспільства та їх вплив на сучасні дослідження. Міфологізація інформації та інформаційних технологій у теоретиків інформаційного суспільства. Проблема технологічного детермінізму. Відмінності між різними теоретичними підходами до інформаційного суспільства.
	1	Основні теорії інформаційного суспільства	Концепція інформаційного суспільства Мануеля Кастельса: суспільство мереж і простір потоків . Класифікація теорій інформаційного суспільства за Ф.Уебстером. Теорія інформаційного суспільства Ф. Фукуями.
Лекція 2	1	Інтернет як глобальне інформаційне середовище	Інтернет як феномен культури. Сучасне життя як сукупність інформаційних потоків та різноманітних комунікативних механізмів. Інтернет як своєрідна інформаційно-комунікаційна площа.
	1	Вплив інформаційного суспільства на людину.	Психологічні аспекти домінування інформаційних технологій. Людська ідентичність в інформаційному суспільстві. Соціальні мережі і безпосереднє саморозкриття. Віртуальна самопрезентація і

			віртуальна ідентичність. Сучасний неонарцисизм і його симптоми: тотальна байдужість і апатія, новий гедонізм, соціальна атомізація, кінець ідеалів і високих цілей, самоактуалізація і самоздійснення, порожнє «Я» і безкінечний пошук самого себе, нарцисизм у соціальних мережах.
Лекція 3	1	Політика, мораль, мистецтво, релігія в інформаційному суспільстві.	Специфіка форм суспільної свідомості в інформаційному суспільстві. Вплив факторів глобалізації на становлення інформаційного суспільства. Проблема врегулювання процесу розповсюдження інформації: політичні та правові аспекти. Роль держави і державної політики в становленні інформаційного суспільства. Проблема дотримання прав людини в інформаційному суспільстві.
	1	Перспективи розвитку глобального інформаційного суспільства	Філософські ідеї розвитку інформаційного суспільства на початку XXI ст.

4.2.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

№ Семінару	Кількість годин	Тема семінару	Ключові питання, які розглядаються
Семінар 1	1	Основні теорії інформаційного суспільства (за книгою Ф.Уебстера «Теорії інформаційного суспільства»)	1.Теорія Д. Белла. 2.Теорія М.Кастельса 3.Теорія Г.Шиллера. 4.Теорія Ю.Хабермаса 5. Постмодернізм і інформація
	1	Культура інформаційного світу	Заняття передбачає обговорення книги М.Кастельса «Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура».
Семінар 2	1	Наука в інформаційному суспільстві	1.Трансформація засобів і форм наукової комунікації. 2.Особливості сучасної науки. 3.Статус науки в суспільстві знань.
	1	Політика, мораль, мистецтво, релігія в інформаційному суспільстві.	1.Вплив електронної культури на всі форми суспільної свідомості. 2.Політика в інформаційному суспільстві. 3.Релігія в інформаційному суспільстві. 4.Мистецтво (можна розглянути окремі види мистецтва) в інформаційному суспільстві.

5. Завдання для самостійної роботи

Теми для творчої самостійної роботи (есе).

1. Трансформація сучасної наукової діяльності під впливом Інтернет-технологій.
2. Соціокультурні наслідки розвитку технологій мобільного зв'язку.
3. Ризики особистості в інформаційну епоху (будь-який аспект на ваш вибір).
4. Маніпуляції свідомістю громадян в інформаційному суспільстві(на прикладі будь-яких мас-медіа).
5. Чому релігія отримала новий поштовх для зростання та розвитку в новій цифровій реальності?
6. Негативні та позитивні наслідки подальшого розвитку інформаційного суспільства.
7. Чи існують межі для свободи інформації?
8. Уніфікація світу як наслідок інформатизації – чи є це проблемою?
9. Інтернет як соціальний феномен.
10. Перехід України до інформаційного суспільства – ваше бачення цього процесу у соціокультурному вимірі.

6. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться у відповідності з навчальним планом у формі заліку. Залік з даної дисципліни має на меті перевірку знань студентів з теорії і виявлення навичок застосування отриманих знань під час вирішенні практичних завдань, а також навичок самостійної роботи з навчальною і науковою літературою. Залік проходить за білетами в усній формі.

Питання до заліку з дисципліни «Філософія інформаційного суспільства»

1. Інформаційно-комп'ютерна революція та її соціокультурне осмислення.
2. Постнекласична наука і освіта: специфіка взаємодії в інформаційному суспільстві.
3. Поняття наукомістких технологій та їх використання в інформаційному суспільстві.
4. Філософсько-методологічні підходи до вивчення інформаційного суспільства.
5. Ю.Хабермас: концепція інформаційної сфери.
6. Концепція інформаційного суспільства Й. Масуда.
7. Роль інформації та знання в концепції постіндустріального суспільства Д. Белла.
8. Процес формування інформаційного суспільства в концепції М. Кастельса.
9. Критика Ф. Уебстером концепцій інформаційного суспільства.
10. Філософські ідеї щодо подальшого розвитку інформаційного суспільства в XXI ст.
11. Роль ЗМІ в умовах переходу до інформаційного суспільства.
12. Медіатизація сучасного суспільства.
13. Вплив глобалізації на становлення інформаційного суспільства.
14. Проблема регулювання процесу розповсюдження інформації: політичні та правові аспекти.
15. Нові інформаційні технології та ЗМІ.
16. Наслідки застосування нових медіатехнологій.
17. Роль держави і державної політики в становленні інформаційного суспільства.
18. Проблема дотримання прав людини в інформаційному суспільстві.
19. Інтернет як феномен культури.
20. Віртуалізація і мережева реальність: соціальні наслідки.
21. Цифрова нерівність» та її соціальні наслідки.
22. Вплив інформаційної революції на економічну сферу життєдіяльності суспільства.
23. Вплив інформаційних технологій на людську ідентичність, психіку і стосунки між людьми.

24. Влада та її структура в інформаційному суспільстві.
25. Особливості становлення інформаційного суспільства в Україні.
26. Що таке «інформація»?
27. Що таке «е-культура»?
28. Що таке «е-демократія»?
29. Що таке «е-уряд»?
30. Що таке «когнітаріат»?
31. Що таке «інформаційна безпека»?
32. Що таке «інформаційна війна»?
33. Що таке «цифрова нерівність»?
34. Чи є синонімами «інформаційне суспільство» і «суспільство знань»?
35. Чи існує інформаційне суспільство в Україні?
36. Чим пояснюється значна кількість теорій інформаційного суспільства?
37. Що таке «медіаекономіка»?
38. Специфіка релігії в інформаційному суспільстві.
39. Мистецтво в інформаційному суспільстві.
40. Трансформація образу науки в інформаційному суспільстві.

Зразок «нульового» варіанту залікового білету

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
 Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
 Галузь знань: 03 – Гуманітарні науки
 Спеціальність: 032 – Історія та археологія
 Навчальна дисципліна – «Філософія інформаційного суспільства»

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Критика Ф.Уебстером концепцій інформаційного суспільства (15 балів).
2. Що таке «медіаекономіка»? (15 балів).

Затверджено на засіданні кафедри соціології та політології.

Протокол №_ від «__» серпня 20__ року

Завідувач кафедри, доцент

Упорядник, доцент кафедри

Броннікова Л. В.

Броннікова Л. В.

Розділ 7. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

7.1. Система оцінювання роботи магістрів денної форми навчання

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом перевірки знань студентів на заліку згідно розкладу сесії.

У відповідності до положення про систему рейтингової оцінки знань студентів при вивченні дисципліни застосовується наступна система оцінювання роботи студентів денної форми навчання.

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання

1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 7 відповідей)	7 x 5 б. = 35 б.	Протягом семестру
2.	Підсумкова самостійна робота	15	14 тиждень
3.	Підготовка індивідуального завдання (есе)	20	15 тиждень
4.	Залік	30	Заліково-іспитова сесія
	Всього	100	

Завдання для самостійної роботи для магістрів денної форми навчання

Індивідуальне завдання – написання есе. Студент обирає тему із запропонованого переліку; обсяг есе – 3-4 сторінки (інт. 1,5, шрифт 14). Максимальна кількість балів – 20.

Вимоги до самостійної роботи (есе): розкриття теми; абсолютна самостійність у викладі матеріалу (можлива інтерпретація цитат); наявність обґрунтованих висновків та власних оцінок.

Орієнтовний варіант підсумкової самостійної роботи (максимальна кількість балів – 15) за темами 1–8 згідно програми курсу «Філософія інформаційного суспільства»:

1. Назвіть основні риси інформаційного суспільства.
2. Місце Інтернету в науковій комунікації.
3. Що таке інформаційний глобалізм?

Вимоги до самостійної роботи

Критеріями оцінювання виступають: повна правильна відповідь на кожне питання 5 балів (3x5=15); відповідь повна, але з деякими недоліками – 4 бали (3x4=12); відповідь неповна – 3 бали (3x3=9).

7.2. Система оцінювання роботи магістрів заочної форми навчання

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 2 відповіді для спеціальностей 032, 053)	2x10б.=20б.	Протягом семестрів
2.	Підсумкова індивідуальна робота	50 б.	До початку сесії
3.	Залік	30	Заліково-іспитова сесія
	Всього	100	

Вимоги до написання підсумкової індивідуальної роботи:

Обсяг підсумкової індивідуальної роботи – 7-10 сторінок самостійного тексту. Теми робіт розміщено у Moodle.

7.3. Критерії оцінювання

Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння студентів самостійно опрацьовувати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 5 балів. Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 2-3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

8. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90–100	A	зараховано
82–89	B	
75–81	C	
67–74	D	
60–66	E	
35–59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Рекомендовані джерела інформації

9.1. Основні джерела

1. Білоусов О. С. Інформаційне суспільство в сучасній Україні: тенденції розвитку: монографія. Одеса, 2015.
2. Дзьобань О. Філософія інформаційних комунікацій: Монографія. Харків, 2012.
3. Кондрусєва В. М. Інформаційне суспільство у контексті сучасної цивілізаційної ситуації (соціально-антропологічний аспект) : монографія . Одеса, 2014.
4. Кушакова-Костицька Н. В. Філософсько-правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні : монографія. К., 2019.
5. Селезньова О.М. Інформаційне суспільство: сутність, особливості, становлення // Інформація і право. 2013. № 3 (9). С. 91–96.
6. Webster F. Theories of the Information Society. URL: <http://fcf7594b9cd7824561349e5dc85dd6f2fd7c2346>
7. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. URL: https://law.unimelb.edu.au/data/assets/pdf_file/0005/3385454

9.2. Додаткові джерела

1. Гриценко О. Глобальні стратегії розвитку інформаційного суспільства: досвід для України // Стратегічні пріоритети. 2010. 33. С. 120–125.
2. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. / Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. К., 2010.
3. Кастельс М., Хіманен П. Інформаційне суспільство та держава добробуту. Фінська модель. Пер. з англ. К., 2006.
4. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. Пер. з англ. К., 2007.

9.3. Інформаційні ресурси

1. Сайт Українського філософського фонду. URL: <http://www.philosophy.ua>